

Qarabağın inciləri: Xanbağının Bülbülü

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
“elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil
proqramlarının hazırlanması”
istiqlaməti çərçivəsində hazırlanıb

Məmmədov Murtuza
Məşədi Rza oğlu.
Bu ad sizə kimisə
xatırladı? Yaşlı nəsil bəlkə
də nəsə xatırlayar, amma
orta və gənc nəsil üçün
qeyri-müəyyənlik yarana-
caq. Çünki biz onu Murtuza
kimi deyil, Bülbül deyə ta-
nımışıq. Azərbaycan opera
müğənnisi, mahir təsnif ifa-
çısı, musiqi folkloru tədqiq-
atçısı, Azərbaycan profes-
sional vokal sənətinin banisi,
SSRİ xalq artisti, Stalin
mükafatı laureatı, adını xalqın
verdiyi bülbül avazlı
Bülbül.

min ildən də Opera teatrında
solist kimi çıxışlarına baş-
layır.

Bülbül bundan sonra
sənətinin peşəkar icraçı-
sı olmaq yolunda təhsilini
davam etdirir, 1921-ci il-
də Konservatoriyaya daxil
olur, 1927-ci ildə bitirir.
Bundan sonra dövlət onu təh-
silini davam etdirmək üçün İtali-
yanın Milan şəhərinə göndərir.
1931-ci ilə kimi Milan Konser-
vatoriyasında, Cüzeppe An-
selmi, Delliponti və Qraninin
dərslərini alaraq mükəmməl
vokal təhsilini tamamlayır.
1931-ci ilin oktyabrında İtali-
yadan vətənə qayıdan gənc
tenor Azərbaycan Dövlət Kon-
servatoriyasında dərs deməyə
başlayır. 1933-cü ildən profes-
sional tenor olaraq bütün
SSRİ-yə, eləcə də xarici ölkə-
lərə qastrol səfərlərinə çıxır.
1938-ci ildə SSRİ xalq artisti
adına layiq görülən Bülbül
1950-ci ildə SSRİ Dövlət Mü-
kafatı laureatı da olub. 1940-cı
ildə konservatoriyanın profes-
soru olur, 1950-ci ildə SSRİ
Dövlət Mükafatı laureatı, daha

“Qarabağın inciləri” silsiləsinə
başlayan bəri hər yazıda heyif-
sləndiyim bir məqam var ki, o da
haqqında yazdığım əfsanələrlə ey-
ni dövrdə yaşamamağım, onları
canlı görə bilməməyimdər. Lent ya-
zılarını dinlədikcə, izlədikcə o nə-
həng istedadları canlı dinləyənlə-
rin, onlarla birbaşa ünsiyyətdə
olanların nə qədər şanslı olduğunu
düşünürəm. Məşhur bir deyim var,
bütün dahilər öz zamanının diqtə-
si, mühitinin təsiri ilə yetişir. Bü-
bül yetişdirən mühit də Azərbaycan-
canın sənət ocağı, mədəniyyət
ocağı Qarabağ olub. O 22 iyun
1897-ci ildə Şuşa yaxınlığında, ha-
zırda Xankəndinin cənub ərəzisi
olan Xanbağı adlanan yerdə ana-
dan olub.

6 uşaq aile olsa da 5 uşaq
rəhmətə gedir, Murtuza tək övlad
olur. O hələ körpə ikən anası da
dünyasını dəyişir, atası başqası ilə
evlənir. Analığı körpə Murtuzaya
əsl ana olur, qayğısını çəkir. Oxu-
maq həvəsi onda lap körpəlikdən
baş qaldırır, zümzüməsini eşidən
səsinə valeh olur. Bu bacarığı onu
10 yaşında ikən Şuşa mollaxana-
sında musiqi təhsilinə qədər aparır,
2 ilini orada musiqinin sirlərini
öyrənməyə həsr edir. Bu ərəfədə
ona xalq arasında bülbül kimi oxu-
yan, sonralar isə sadəcə Bülbül
deyə xitab edirlər. 1909-cu ildə, 12
yaşında ikən Gəncəyə köçən Bü-
bülün mələhətli səsinin sorağı öl-
kənin hər tərəfinə yayılır. O, tez-
tez ətraf bölgələrə, o cümlədən Tif-
lisə, məclislərə dəvət alır, müxtəlif
konsert və tamaşalar təşkil edilir.

1912-ci ildə, Bülbülün 15 yaş
olanda o görkəmli Azərbaycan şai-
ri Abbas Səhhətə tanış olur. Gənc
Bülbülə müəllimlik edən Abbas
Səhhət bu istedadlı gəncin savadını
artırmasına, ədəbiyyat və incə-
sənətə dair məlumatlarını dərin-
ləşdirməsinə kömək edir. Bülbül
rus dilini də Abbas Səhhətdən öy-
rənir, onun köməyi ilə rus mədə-
niyyətini, dramaturgiyasını kəşf
edir. Müəlliminin sayəsində onun
səs-sorağı hər yere yayılır, ölkənin
hər yerindən ziyalılar, sənət adamları
onunla maraqlanmağa başlayırlar.
1920-ci ildə 23 yaşlı Bülbülü
Bakıdakı Opera teatrına dəvət
edirlər. Bülbül peşəkar sənət yo-
lunda ilk addımlarını Gəncədən
Bakıya doğru beləcə atır. Bakıda
yaşamağa başlayan Bülbül elə hə-

sonra Azərbaycan SSRİ Ali Sove-
tinin deputatı seçilir. İki dəfə Lenin
Ordeninə, iki Qırmızı Əmək Bayra-
ğı ordeninə, Şərəf nişanı ordeninə,
İtaliyanın Qaribaldi ordeninə layiq
görlür.

Bu gün sevərək izlədiyimiz bir
çox filmimizdə, operamızda qəh-
rəmanın ilk səsləndirmələri ona
məxsus olub. Üzeyir Hacıbəyovun
“Əsli və Kərəm” operasında Kərə-

min, Müslüm Maqomayevin “Nərgiz”
operasında Əlyarın, “Arşın mal alan”
operetnasında Əsgərin, Əfrasiyab
Bədəlbəylinin “Nizami” operasında
Nizaminin, “Koroğlu” operasında
Koroğlunun, Niyazinin “Xosrov və
Şirin” operasında Fərhadın, Qara
Qarayev və Gövdət Hacıyevin “Vətən”
operasında Aslanın, R.M.Qliyerin
“Şahsənəm” operasında Qəribin
siması, səsi olan Bülbül mükəmməl
səhnə per-

formansı, mələhətli səsi, güclü ifa-
çılığı ilə tamaşaların anşlaqla keç-
məsinə səbəb olur. Onun Azər-
baycanın musiqili teatrına bəxş et-
diyi unudulmaz töhfə heç nə ilə
müqayisə edilməyəcək qədər bö-
yükdür.

Bülbülün səhnə imkanları, sə-
si, bacarığı o qədər çeşidli və rəng-
rəng olub ki, o yerli sənət nümu-
nələrindən başqa Qərbi Avropa-
nın, rus klassiklərinin operalarını
da böyük ustalıqla ifa edib. C.Ver-
dinin “Riqoletto”, İ.Bizenin “Kar-
men”, C.Puççininin “Toska”,
İ.Massnenin “Verter”, S.Raxmani-
novun “Aleko”, N.A.Rimski-Korsakovun
“May gecəsi”, Çileanın “Ar-
lezianka”, R.M.Qliyerin “Şahsə-
nəm” operalarında canlandırdığı
obrazlar onu bir çox ölkələrdə ta-
nıyan və tələb olunan tenor kimi
məşhurlaşdırıb. Bülbül həm də
Aşef Zeynallının “Ölkəm”, Üzeyir
Hacıbəyovun “Sənsiz”, “Sevgili
canan” romanlarının ilk ifaçısı ki-
mi tarixə düşüb.

Səsin diapozonu, rəngi o qədər
möhtəşəm olub ki, opera ilə
xalq mahnıları arasında ustalıqla
səs dəyişdirə bilib. Xalq mahnıları-

nın mahir ifaçısı olan sənətkar
“Qara gözlər”, “Süsən sünbül”,
“Çal oyna”, “Yaxan düymələ”,
“Segah təsnifləri” kimi bir çox
mahnını ubudulmaz edib. Bəl-
kə də Bülbül kimi bir ifaçı ol-
masaydı o dövrdə Azərbaycan
bestekarlarının kamera-vokal
əsərləri bu qədər məşhurlaşsa,
tamaşaçı rəğbətli qazana bil-
məzdi.

Bülbül 3 dəfə ailə qurub, bi-
rinci həyat yoldaşı Zeynəb xa-
nımla 15 il evli qalıblar, lakin
övladları olmayıb. Ayrıldıqdan
4 il sonra Zeynəb xanım dün-
yasını dəyişir. Tenor ikinci də-
fə öz həmkarı, səhnədə tərəf
müqabili, “Koroğlu” operası-
nda Nigar obrazının ilk qadın
ifaçısı olan Güllərə İsgəndəro-
va ilə ailə qurur, 8 il birlikdə
olurlar, Emin adlı bir övladları olur.
8 ildən sonra ayrılırlar və Bülbül 3-
cü dəfə Adeliada adlı anası gürcü,
atası azərbaycanlı xanımla evlənir.
Evləndikləri vaxt onların arasındakı
yaş fərqi 25 il olub. Bu evlilikdən
onların 2 övladı olur, Çingiz və Po-
lad. Bülbül dünyasını dəyişəndə
Çingizin 23, Poladın isə 16 yaş
olub.

Oğlanlarından yalnız Polad
atasının yolunu davam etdirib,
mədəniyyətimizə və incəsənəti-
mizə böyük töhfələri olub, uzun il-
lər ölkəmizin Mədəniyyət naziri iş-
ləyib. O, soyadını dəyişərək atası-
nın adını öz soyadı kimi rəsmiləş-
dirib. Böyükdən kiçiyə hamımızın
tanıdığı Polad Bülbüloğlu həyatda-
dır və bu ilin avqustunadək Rusi-
yada səfir kimi fəaliyyət göstərirdi.
Bu ilin sentyabrında keçirən
parlament seçkilərində 124 sayılı
Şuşa-Ağdam-Xocavənd seçki dai-
rəsindən Milli Məclisə deputat se-
çildi. Çingiz Məmmədov isə daha
çox dövlət strukturlarında fəaliyyət
göstərib, 2020-ci ildə dünyasını
dəyişib.

Lalə Mehralı